

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 532/2022-70

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky obchodnej spoločnosti **STRABAG Pozemné a inžinierske staviteľstvo s. r. o.**, Mlynské nivy 61/A, Bratislava, IČO 31 355 161, zastúpenej advokátskou kanceláriou Valko & Volný, s. r. o., Porubského 2, Bratislava, v mene ktorej koná advokát a konateľ Mgr. Michal Volný, LL.M., proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5 Cdo 162/2019 z 30. novembra 2021 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**
2. Návrhu na vydanie dočasného opatrenia **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 23. februára 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), základného práva na rovnosť v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu v Slovenskej republike (ďalej len „najvyšší súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie a priznať jej náhradu trov vzniknutých v konaní pred ústavným súdom. Súčasne sa v zmysle § 130 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) domáha vydania dočasného opatrenia, ktorým by ústavný súd uložil Krajskému súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) zdržať sa konania a vydania rozhodnutia v predmetnej právnej veci, a to až do právoplatnosti meritórneho rozhodnutia ústavného súdu o jej ústavnej sťažnosti.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že v konaní vedenom Okresným súdom Liptovský Mikuláš (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 6 C 299/2015 mala sťažovateľka procesné postavenie žalovanej v 3. rade. Predmetné konanie sa začalo na základe žaloby žalobcov [REDAKOVANÉ] a maloletých detí [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalobcovia v 1. až 3. rade“), ktorou sa proti sťažovateľke, [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalovaný v 1. rade“), [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalovaný v 2. rade“), [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalovaný v 4. rade“), [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalovaný v 5. rade“) a [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalovaný v 6. rade“) domáhali náhrady nemajetkovej ujmy v sume 133 000 eur spôsobenej zásahom do ich osobnostných práv protiprávnym konaním žalovaných. Svoju žalobu odôvodnili tým, že v obci [REDAKOVANÉ] prebiehali stavebné a výkopové práce, na ktorých bolo angažovaných viacero subjektov v rámci subdodávateľského reťazca. Po ukončení prác zostal 4. októbra 2012 na ceste neoznačený výkop, do ktorého pri prechádzaní približne o 19.00 h vošiel predným kolesom bicykla manžel žalobkyne v 1. rade a otec maloletých žalobcov v 2. a 3. rade [REDAKOVANÉ], následne spadol z bicykla, pričom pri páde utrpel vnútrolebečné poranenie hlavy s krvácaním do mozgu, v dôsledku ktorého na mieste zomrel.

3. Rozsudkom č. k. 6 C 299/2015 z 26. apríla 2018 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) okresný súd zastavil konanie proti žalovanému v 1. rade (prvý výrok), zamietol žalobu proti žalovaným v 2. až 6. rade (druhý výrok) a žalovaným v 2. až 6. rade a intervenientom na ich strane nepriznal nárok na náhradu trov konania (tretí výrok).

3.1. Výrok o zastavení konania proti žalovanému v 1. rade okresný súd odôvodnil nedostatkom jeho procesnej subjektivity podľa § 62 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), keďže ide o združenie podľa § 829 ods. 2 Občianskeho zákonníka, ktoré nemá spôsobilosť na práva a povinnosti.

3.2. Pokiaľ ide o žalobu proti žalovaným v 2. až 6. rade, okresný súd ju, konštatujúc absenciu ich pasívnej vecnej legitímácie, zamietol. Z vykonaného dokazovania mal preukázané, že [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ], ako objednávateľ uzavrela 1. októbra 2010 so sťažovateľkou a žalovaným v 2. rade ako zhotoviteľmi zmluvu o dielo na realizáciu diela „Kanalizácia a ČOV [REDAKOVANÉ]“, pričom jeho uskutočnenie na úseku stavby „Stoka B10-2“, kde došlo k tragickej udalosti, bola na základe zmluvy o združení v znení jej dodatkov uzavretej medzi žalovaným v 2. rade a sťažovateľkou vyhradená do realizačnej pôsobnosti sťažovateľky. Sťažovateľka si na výkon prác objednala žalovaného v 4. rade, ktorý si na predmetný úsek prác zase objednal podnikateľský subjekt s obchodným menom [REDAKOVANÉ] – [REDAKOVANÉ]. Zemné a výkopové práce napokon vykonal na základe objednávky zadanej [REDAKOVANÉ] – [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] ako samostatne zárobkovo činná osoba (ďalej aj „pôvodca zásahu“), ktorý po ukončení prác zanechal na vozovke predmetný neoznačený výkop na kanalizačnú prípojku, do ktorého spadol a následne v dôsledku zranení spôsobených pádom zomrel [REDAKOVANÉ], za čo bol [REDAKOVANÉ] odsúdený za prečin usmrtenia podľa § 149 ods. 1 Trestného zákona. Okresný súd, aplikujúc § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka, uviedol, že pôvodcu zásahu ([REDAKOVANÉ]) na výkon činnosti vybral a použil podnikateľský subjekt [REDAKOVANÉ] – [REDAKOVANÉ], ktorý však nie je žalovanou stranou. V konaní pritom nebolo preukázané, že žalovaní v 2. až 6. rade použili [REDAKOVANÉ] na svoju činnosť vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť. Zodpovednostný vzťah podľa § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka nezakladá podľa názoru okresného súdu ani skutočnosť, že [REDAKOVANÉ]

██████████ prijímal na stavbe príkazy a pokyny aj od iných osôb, keďže ich udeľovanie je bežné v rámci rozsiahlych stavebných prác, na ktorých sa zúčastňuje viac zhotoviteľov.

4. O odvolaní žalobcov rozhodol krajský súd rozsudkom č. k. 7 Co 237/2018-490 z 27. marca 2019 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“), ktorým rozsudok okresného súdu v jeho napadnutom druhom a treťom výroku potvrdil ako vecne správny podľa § 387 ods. 1 CSP.

4.1. V celom rozsahu sa stotožnil so závermi okresného súdu a na zdôraznenie ich správnosti dodal, že osoba použitá k činnosti v zmysle § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka nevykonáva prácu vlastným menom a na vlastné riziko, ale pre právnickú (fyzickú) osobu, podľa jej pokynov či príkazov, prípadne v jej záujme. V posudzovanej veci vykonával ██████████ výkopové práce ako fyzická osoba – podnikateľ pre ďalšiu fyzickú osobu – podnikateľa konajúcu pod obchodným menom ██████████ – ██████████, ktorá však nebola žalovanou sporovou stranou. Krajský súd, poukazujúc na definíciu podnikania podľa § 2 ods. 1 Obchodného zákonníka, konštatoval, že by bolo popretím povahy podnikateľskej činnosti týchto subjektov, pokiaľ by jeden zo znakov podnikania (výkon podnikateľskej činnosti na vlastnú zodpovednosť) odpadol aplikáciou § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Podľa názoru odvolacieho súdu nemožno pôvodcu zásahu ██████████ či podnikateľský subjekt ██████████ – ██████████ označiť za osoby použité v zmysle § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka voči zhotoviteľom diela, t. j. sťažovateľke a žalovanému v 2. rade či žalovanému v 4. rade ako ďalšiemu subdodávateľovi. Neexistuje totiž medzi nimi vzťah nadriadenosti a podriadenosti, ktorý je nevyhnutnou podmienkou na použitie § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Na základe uvedeného odvolací súd uzavrel, že ku škodovej udalosti došlo pri podnikateľskej činnosti ██████████, ktorý výkopové práce vykonával vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť.

5. Proti rozsudku krajského súdu podali žalobcovia dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodili z § 421 ods. 1 písm. b) CSP, namietajúc nesprávne právne posúdenie veci súdmi nižšej inštancie, ktoré síce aplikovali správne ustanovenie zákona, avšak nesprávne ho interpretovali. Podľa názoru žalobcov zodpovedá za náhradu nemajetkovej ujmy sťažovateľka a žalovaný v 2. rade ako zhotovitelia diela bez ohľadu na to, aké osoby pri výkone svojej činnosti použili.

6. Napadnutým uznesením najvyšší súd podľa § 449 ods. 1 CSP zrušil rozsudok krajského súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

6.1. Za dosiaľ v jeho rozhodovacej praxi neriešenú považoval žalobcami nastolenú právnu otázku výkladu pojmu osoby použitej na činnosť fyzickej alebo právnickej osoby, v rámci ktorej vznikla škoda za situácie, ak použitá osoba nemá so zhotoviteľom diela uzavretý priamy zmluvný vzťah. Najvyšší súd v nasledujúcej časti rozhodnutia poskytol vysvetlenie rozdielu medzi tzv. samostatným a nesamostatným pomocníkom, zdôrazňujúc, že právny vzťah, na základe ktorého pomocník vykonáva činnosť pre iného, nie je dôležitý. Vychádzajúc z uvedeného, dospel k záveru, že súdy nižšej inštancie vec nesprávne právne posúdili, ak konštatovali, že pôvodcu zásahu ██████████ ██████████ či podnikateľský subjekt ██████████ – ██████████ nemožno označiť za osoby použité v zmysle § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

II. Argumentácia sťažovateľky

7. Sťažovateľka svoju ústavnú sťažnosť nasmerovala proti napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu, v ktorého neprospech argumentuje v nasledujúcich (troch) rovinách:

a) najvyšší súd posúdil dovolanie žalobcov ako prípustné napriek tomu, že žalobcovia určito, jasne a zrozumiteľne nenaformulovali príslušnú právnu otázku, teda dovolací dôvod nevymedzili v súlade s § 432 ods. 2 CSP. S poukazom na viaceré rozhodnutia ústavného súdu sťažovateľka tvrdí, že ak najvyšší súd vyslovil prípustnosť dovolania žalobcov a vecne ho prejednal v situácii, keď na to neboli splnené zákonom stanovené podmienky, zasiahol do jej základného práva na súdnu ochranu a tiež práva na spravodlivé súdne konanie. Súčasne ak najvyšší súd suploval aktivitu žalobcov, ktorí jasným spôsobom nenaformulovali právnu otázku, znevýhodnil tým sťažovateľku (aj ostatných žalovaných), a porušil tak aj jej základné právo na rovnosť účastníkov v konaní;

b) odôvodnenie napadnutého uznesenia je podľa názoru sťažovateľky nedostatočné, nepresvedčivé a arbitrárne, pričom najvyšší súd sa žiadnym spôsobom nevysporiadal s jej podstatnou argumentáciou obsiahnutou vo vyjadrení k dovolaniu žalobcov. Najvyšší súd v dôvodoch svojho rozhodnutia označil za zodpovedný subjekt práve sťažovateľku bez toho, aby sa mohla proti týmto právnym záverom dovolacieho súdu brániť a uviesť argumenty vo svoj prospech. Ani skutočnosť, že sťažovateľka bola ako osoba uskutočňujúca stavbu povinná ustanoviť stavbyvedúceho, ktorý koordinoval, riadil a organizoval stavebné práce na stavenisku, nemôže odôvodňovať záver o miestnom, časovom a vecnom vzťahu k plneniu úloh, a teda zakladať zodpovednosť sťažovateľky za konanie [REDACTED], ktorého na výkon činnosti použil iný podnikateľský subjekt ([REDACTED] – [REDACTED]);

c) výklad § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka poskytnutý najvyšším súdom je extenzívny, svojvoľný a odporujúci zákonnému rámcu právnej normy, pretože najvyšší súd za osobu použitú právnickou (fyzickou) osobou považuje aj podnikateľa konajúceho samostatne, na vlastnú zodpovednosť a na vlastné riziko. Ide pritom o osobu, v prípade ktorej absentuje vzťah nadriadenosti a podriadenosti, čo je základným predpokladom aplikácie § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Záver najvyššieho súdu o reťazení viacerých potencionalne zodpovedných subjektov za škodu pritom nevyplýva z § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka, a to už vôbec nie v prípade, ak v rámci tohto reťazenia vystupujú samostatní pomocníci (podnikateľské subjekty, subdodávatelia). Presun tejto zodpovednosti na iného, tak ako to konštatoval dovolací súd, popiera samotnú povahu podnikateľskej činnosti, preto podľa sťažovateľky nie je za osobou použitú v zmysle § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka možné považovať podnikateľa. Za neakceptovateľný a neudržateľný označuje záver najvyššieho súdu, že zodpovednosť za protiprávne konanie osoby na konci reťazca ([REDACTED]) má byť pričítaná sťažovateľke, ktorá objektívne nemala vedomosť o jej výbere (použití) iným samostatným pomocníkom, nebola s touto osobou v žiadnom pracovnoprávnom ani zmluvnom vzťahu a rovnako ani vo vzťahu subordinácie, pričom túto osobu nepoužila na výkon svojej vlastnej činnosti. Sťažovateľka rovnako nesúhlasí ani s názorom najvyššieho súdu, že je postačujúci konkludentný súhlas poverovateľa so začlenením či prizvaním nesamostatného pomocníka k výkonu určitej činnosti. Na podporu svojej argumentácie sťažovateľka (rovnako ako vo svojom vyjadrení k dovolaniu žalobcov) poukazuje na rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky č. k. 25 Cdo 5481/2016 z 18. apríla 2017, s ktorého závermi, aplikovateľnými aj na posudzovanú vec, sa najvyšší súd žiadnym spôsobom nevysporiadal

a ponechal ich bez akejkoľvek reakcie. Najvyšším súdom prezentovaný výklad pritom stavia mimo zodpovednosti ostatné v rámci „reťazca“ participujúce osoby (ostatných subdodávateľov) medzi sťažovateľkou ako zhotoviteľom diela a pôvodcom zásahu.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

8. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 36 ods. 1 listiny, základného práva na rovnosť v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu, ktorým bol zrušený rozsudok krajského súdu a vec mu bola vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

9. Ústavný súd v prvom rade akcentuje kasačnú povahu napadnutého uznesenia a v tejto súvislosti považuje za žiaduce zdôrazniť, že zásadne môže o merite veci rozhodovať len v prípade takej ústavnej sťažnosti, ktorá smeruje proti „konečným“ rozhodnutiam orgánov verejnej moci. Spravidla musí ísť o rozhodnutie, ktorým sa súdne či iné konanie končí, a jeho účastník nemá možnosť inej právnej obrany než využitie inštitútu ústavnej sťažnosti. V konaní, ktoré v čase predbežného prerokovania ústavnej sťažnosti ešte stále prebieha, nemožno uvažovať o splnení tejto požiadavky (IV. ÚS 361/2010). Úlohou ústavného súdu ako súdneho orgánu ochrany ústavnosti totiž nie je meniť, resp. naprávať tvrdené či skutočné pochybenia všeobecných súdov a iných orgánov v dosiaľ právoplatne neskončených konaniach, ale je zásadne povolaný zaoberať sa zásahom do ústavne zaručených práv a slobôd sťažovateľa v právoplatne skončenej veci za súčasného vyčerpania všetkých garantovaných právnych prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľovi na ochranu jeho práv poskytuje.

10. Ústavný súd štandardne vo svojich rozhodnutiach v obdobných prípadoch kasácie uvádza, že ak právny poriadok pripúšťa iné možnosti nápravy uplatnením riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov podľa Civilného sporového poriadku, nemožno sa domáhať ochrany svojich práv v konaní pred ústavným súdom (napr. II. ÚS 211/2016). Základné práva na súdnu ochranu ako aj spravodlivý proces „sú výsledkové“, to znamená, že im proces musí zodpovedať ako celok a skutočnosť, či napadnuté konanie ako celok bude spravodlivé závisí od pokračujúceho konania a rozhodnutia všeobecných súdov (m. m. III. ÚS 33/04, IV. ÚS 163/05, II. ÚS 307/06, II. ÚS 155/08). Ústavné súdnictvo je vybudované predovšetkým na zásade preskúmavania právoplatne skončených vecí (IV. ÚS 187/09, III. ÚS 421/2016, III. ÚS 855/2016).

11. Napriek už uvedenému však môže aj kasačné rozhodnutie všeobecného súdu byť principiálne spôsobilé porušiť základné právo účastníka konania. Aj vydanie procesného rozhodnutia všeobecným súdom je potrebné považovať za súčasť poskytovania súdnej ochrany. Ide najmä o prípady, ak všeobecný súd vyrieši s konečnou platnosťou otázku, ktorá je spôsobilá zásadným spôsobom ovplyvniť ďalší priebeh konania alebo jeho výsledok, prípadne ním konanie v istej časti končí a náprava eventuálneho pochybenia by mohla byť dosiahnutá len zásahom ústavného súdu po skončení konania pri posudzovaní spravodlivosti konania ako celku, čo by nebolo účelné (m. m. II. ÚS 344/2019). Nebola by totiž účinnou ochrana poskytovaná základným právam a slobodám fyzických a právnických osôb ústavným súdom, ak by ústavný súd nemohol zasiahnuť a následky porušenia základných práv a slobôd odstrániť prv, ako skončí konanie vo veci konečným

rozhodnutím akceptujúcim právny názor vyslovený (dovolacím) súdom v jeho rozhodnutí postihnutom vadou spočívajúcou v porušení ústavne procesných práv účastníkov takéhoto konania (m. m. III. ÚS 46/2013).

12. K zrušeniu kasačného rozhodnutia však ústavný súd pristupuje len v tom prípade, keď dôvody na tento krok sú natoľko závažné, že sa blížia zmätočným záťažiam konania, čím znehodnocujú ďalšie konanie, alebo ak by išlo o veľmi pevný hmotnoprávny základ preskúmaného kasačného rozhodnutia (IV. ÚS 602/2020).

13. Vychádzajúc z mantinelov možných zásahov ústavného súdu do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, berúc do úvahy charakter napadnutého uznesenia a prípadne tam uvedený právny záver, ktorý by bolo možné považovať za záväzný pre ďalší postup odvolacieho súdu, ústavný súd sa zameril na posúdenie ústavnej akceptovateľnosti a udržateľnosti napadnutého uznesenia najvyššieho súdu.

14. Podstatou prvej uplatnenej námietky [bod 7 písm. a)] je tvrdenie sťažovateľky, že najvyšší súd arbitrárne posúdil prípustnosť a dôvodnosť dovolania žalobcov, sám si vyabstrahoval právnu otázku, ktorú podľa sťažovateľky žalobcovia nevymedzili určito, zrozumiteľne a jasne, čím neprípustne nahrádzal ich aktivitu na úkor a v neprospech sťažovateľky.

15. V tejto súvislosti ústavný súd pripomína svoj stabilne judikovaný názor, že otázka posúdenia, či sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie (teda či sú naplnené zákonné predpoklady na uskutočnenie dovolacieho prieskumu), patrí zásadne do výlučnej právomoci dovolacieho súdu, t. j. najvyššieho súdu, nie do právomoci ústavného súdu. Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné súdy (čl. 124 a čl. 142 ods. 1) vyplýva, že ústavný súd nie je alternatívou ani mimoriadnou opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov, ktorých sústavu završuje najvyšší súd. Otázka posúdenia prípustnosti dovolania je otázkou zákonnosti a jej riešenie samo osebe nemôže viesť k záveru o porušení označených práv sťažovateľov (m. m. II. ÚS 324/2010). Uvedené však zároveň nevylučuje, že ústavne konformné posúdenie vlastnej právomoci najvyšším súdom je následne ústavným súdom preskúmateľné v konaní o ústavnej sťažnosti.

16. Ústavný súd sa podrobne oboznámil s odôvodnením napadnutého uznesenia a obsahom dovolania žalobcov pripojeného k ústavnej sťažnosti a dospel k záveru, že rozhodnutie najvyššieho súdu nevychádza z extenzívneho výkladu procesných noriem Civilného sporového poriadku regulujúcich prípustnosť dovolania. Žalobcovia prípustnosť dovolania vyvodzovali z § 421 ods. 1 písm. b) CSP, namietajúc nesprávne právne posúdenie, pokiaľ ide o interpretáciu § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Napriek tomu, že právna otázka nebola v dovolaní sformulovaná explicitne, z jeho obsahu jednoznačne vyplýva, že žalobcovia relevantne konfrontovali právny záver súdov nižšej inštancie o nedostatku pasívnej vecnej legitímácie žalovaných z dôvodu, že na aplikáciu § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka sa vyžadoval zmluvný či pracovný vzťah pôvodcu zásahu k žalovaným. Dovolanie žalobcov je určité a zrozumiteľné a je z neho bez akýchkoľvek pochybností zrejmé, na akých dôvodoch prípustnosti dovolania a dôvodoch dovolania bolo založené. Ak teda najvyšší súd vyhodnotil dovolanie žalobcov so zreteľom na jeho text ako prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP a snažil sa spoľahlivo ustáliť podstatu dovolacej argumentácie žalobcov, uplatnil tým materiálny prístup k ochrane práv dovolateľov, čo nemožno považovať z ústavnoprávneho hľadiska za neakceptovateľné. Judikatúra ústavného súdu totiž trvá

na tom, aby pri posudzovaní toho, či dovolateľ dostatočne vymedzí právnu otázku (§ 432 CSP), sa najvyšší súd pokúsil autenticky porozumieť dovolateľovi – jeho textu ako celku, ale na druhej strane nesmie ani dotvárať vec na úkor procesnej protistrany. Ide o dialóg, ale nie o právnu pomoc. Nie je úlohou najvyššieho súdu „hádať“, čo povedal dovolateľ, ale ani vyžadovať akúsi dokonalú formuláciu dovolacej otázky. V tomto kontexte ústavný súd tiež vyžaduje, aby právna otázka z dovolania jasne vyčnievala a takisto aby z dovolania vyčnievalo aj právne posúdenie veci, ktoré pokladá dovolateľ za nesprávne s uvedením toho, v čom má spočívať táto nesprávnosť... preto musí pripraviť jasné, vecné a zmysluplné vymedzenie namietaného nesprávneho právneho posúdenia spornej právnej otázky (napr. I. ÚS 115/2020, I. ÚS 336/2019). V posudzovanom prípade žalobcovia splnili podľa názoru ústavného súdu podmienky na dovolací prieskum, pričom zo strany najvyššieho súdu nedošlo v tomto smere k procesnému excesu, preto bola predmetná námietka sťažovateľky vyhodnotená ako nedôvodná.

17. Ústavný súd sa nestotožňuje ani s ďalšou námietkou sťažovateľky týkajúcou sa nedostatočného a nepresvedčivého odôvodnenia napadnutého uznesenia [bod 7 písm. b)]. Najvyšší súd totiž jasne a adekvátne vysvetlil dôvody, ktoré ho viedli k zrušeniu rozsudku odvolacieho súdu, keď po formulovaní viacerých teoreticko-právnych východísk zrozumiteľným spôsobom identifikoval nesprávnosť právnych záverov konajúcich súdov nižšej inštancie v nastolenej otázke presunu zodpovednosti za škodu spôsobenú tzv. použitou osobou v zmysle § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka (bod 12 napadnutého uznesenia). Aj napriek tomu, že najvyšší súd osobitne nereagoval na argumenty sťažovateľky obsiahnuté v jej vyjadrení k dovolaniu, nemožno odôvodnenie napadnutého uznesenia považovať za dosahujúce intenzitu porušenia práva na spravodlivé súdne konanie. Navyše, vec sa vracia do súdneho rozhodovacieho procesu, v ktorom môže sťažovateľka uplatňovať všetky svoje práva vrátane možnosti predkladať súdu svoju argumentáciu vzťahujúcu sa na danú právnu vec a konajúce súdy sú na ňu povinné náležitým spôsobom reagovať (m. m. I. ÚS 359/2021).

18. Napokon sa ústavný súd zamerl na posúdenie opodstatnenosti tretej sťažnostnej námietky, ktorou sťažovateľka „brojí“ proti chybné a svojvoľnej interpretácii § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka najvyšším súdom [bod 7 písm. c)]. Sťažovateľka v podstatnom tvrdí, že osobou použitou v zmysle § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka nemôže byť podnikateľský subjekt, pretože by to popieralo povahu podnikateľskej činnosti. Akcentuje, že základným predpokladom aplikácie daného zákonného ustanovenia je vzájomný vzťah nadriadenosti a podriadenosti medzi poverovateľom a osobou použitou na výkon jeho činnosti, ktorý však v posudzovanom prípade evidentne absentoval.

19. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia vyplýva, že najvyšší súd pri formulovaní svojich záverov vychádzal z potreby rozlíšenia pomocníkov (t. j. osôb použitých niekým iným – poverovateľom pri jeho činnosti) na kategóriu samostatných pomocníkov a nesamostatných pomocníkov, pričom uvedené delenie považoval za kľúčové pre posúdenie presunu zodpovednosti za škodu spôsobenú tretím osobám. Najvyšší súd akcentoval, že podstatný rozdiel medzi samostatným a nesamostatným pomocníkom spočíva v miere (intenzite) kontroly, udeľovaní pokynov a usmernení zo strany osoby, ktorá pomocníka pri svojej činnosti využíva – poverovateľa. Konkretizoval, že nesamostatný pomocník koná pod kontrolou poverovateľa a ani z pohľadu tretích osôb nevystupuje samostatne a na vlastné riziko (bod 11.5. napadnutého uznesenia). Samostatný pomocník síce vykonáva činnosť pre poverovateľa, avšak samostatne, na vlastné riziko

a vlastnú zodpovednosť s tým, že ingerencia zo strany poverovateľa nedosahuje takú mieru, aby bolo spravodlivé označiť ho za subjekt zodpovedný za cudzie protiprávne konanie (bod 11.4. napadnutého uznesenia). Na rozdiel od konajúcich súdov nižšej inštancie najvyšší súd uzavrel, že existencia priameho zmluvného vzťahu medzi poverovateľom a tým, kto pre neho činnosť vykonáva, nie je rozhodujúca, keďže podľa slov najvyššieho súdu by sa poverovateľ jednoducho vyhol svojej zodpovednosti za škodu spôsobenú tretím osobám pri jeho činnosti voľbou vnútorného právneho vzťahu medzi ním a jeho pomocníkom. Pre záver o subjekte pasívne legitimovanom na náhradu škody v zmysle § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka je podľa najvyššieho súdu rozhodujúce, že ku vzniku škody došlo pri činnosti uskutočňovanej pre poverovateľa, pri ktorej škodca nesledoval svoj vlastný záujem, ale z objektívneho i subjektívneho hľadiska plnenie úloh poverovateľa.

20. Podľa názoru ústavného súdu nie je takýto výklad § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka ústavne nekonformný, ako sa domnieva sťažovateľka. Práve naopak, najvyšší súd namiesto povrchného či formalistického prístupu zvolil materiálny prístup k posúdeniu vzťahu medzi poverovateľom a pomocníkom. To znamená, že relevanciu nemá skutočnosť, či je pomocník podnikateľským subjektom a či medzi ním a poverovateľom existuje priamy zmluvný vzťah, resp. formálny vzťah subordinácie, ale záver o tom, či ide o samostatného alebo nesamostatného pomocníka, bude možné dospieť až na základe ustálenia skutočnej povahy ich vzájomného vnútorného vzťahu a miery ingerencie a kontroly poverovateľa k jeho pomocníkovi.

21. Ústavný súd sa nestotožňuje ani s tvrdením sťažovateľky, že najvyšší súd označil len ju ako zhotoviteľa diela za pasívne legitimovaný subjekt na náhradu škody a opomenul zohľadniť ďalšie subjekty stojace v sústave subdodávateľského reťazca medzi ňou a pôvodcom zásahu. Najvyšší súd poukázal na skutkový stav zistený vykonaným dokazovaním, z ktorého vyplynulo, že jednotlivé príkazy na realizáciu zemných a výkopových prác boli pôvodcovi zásahu [REDAKOVANÉ] zadávané okrem objednávateľa prác [REDAKOVANÉ] – [REDAKOVANÉ] aj inými osobami pôsobiacimi na stavenisku, pričom daný úsek stavby bol v zmysle zmluvy o združení a jej dodatkov vyhradený do realizačnej pôsobnosti sťažovateľky. Zohľadnením celého obsahu odôvodnenia napadnutého uznesenia je zrejmé, že najvyšší súd zodpovedal nastolenú dovolaciu otázku v tom zmysle, že zodpovedným nemusí byť práve ten, s ktorým je pomocník v zmluvnom vzťahu, ale protiprávne konanie pomocníka sa presunie na subjekt v rámci reťazca, ktorý bude možné považovať za samostatného pomocníka, a to aj na v rade posledného poverovateľa.

22. Pokiaľ ide o právne závery plynúce z uznesenia Najvyššieho súdu Českej republiky č. k. 25Cdo 5481/2016 z 18. apríla 2017, na ktoré sa sťažovateľka v ústavnej sťažnosti odvoláva, ústavný súd uvádza, že aj v danom prípade bolo pre ustálenie toho, či žalovanú subdodávateľskú spoločnosť možno označiť za osobou použitú v zmysle § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka rozhodujúce preukázanie skutočného (nielen formálneho) vzťahu jej podriadenosti k primárnemu dodávateľovi, teda či tento subjekt vystupoval ako nadriadený a žalovanej a jej zamestnancom udeľoval záväzné pokyny a príkazy a fakticky organizoval realizáciu diela.

23. Keďže výklad najvyšším súdom aplikovaných ustanovení podľa názoru ústavného súdu nepopiera ich účel a zmysel a je potrebné ho považovať za ústavne konformný, ústavnú sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde, pretože

medzi namietaným porušením označených práv sťažovateľky a napadnutým uznesením najvyššieho súdu nebola zistená kauzálna súvislosť (bod 1 výroku tohto uznesenia).

24. Ústavný súd súčasne nevyhovel návrhu sťažovateľky na vydanie dočasného opatrenia (bod 2 výroku uznesenia), keďže jej ústavnú sťažnosť odmietol v celom rozsahu z dôvodov už bližšie ozrejmenej v tomto uznesení. Zo systematického výkladu právnej úpravy tohto inštitútu predbežnej, resp. dočasnej ochrany totiž vyplýva (§ 131 ods. 1 zákona o ústavnom súde, pozn.), že pozitívne rozhodnutie o takomto návrhu prichádza do úvahy vtedy, ak ústavný súd prijme ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie.

25. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku už neprichádzalo do úvahy rozhodovať o ďalších návrhoch sťažovateľky obsiahnutých v petite ústavnej sťažnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 19. októbra 2022

Miloš Maďar
predseda senátu